

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego na temat innowacyjnego i zrównoważonego przemysłu związanego z leśnictwem w UE” „Wkład w strategię UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”

COM(2008) 113 wersja ostateczna

(2009/C 175/20)

Dnia 27 lutego 2008 r. Komisja, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego na temat innowacyjnego i zrównoważonego przemysłu związanego z leśnictwem w UE „Wkład w strategię UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”

COM(2008) 113 wersja ostateczna.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 18 listopada 2008 r. Sprawozdawcą był Brendan BURNS, a współsprawozdawcą Thomas STUDENT.

Na 449. sesji plenarnej w dniach 3–4 grudnia 2008 r. (posiedzenie z 3 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 167 do 2–5 osób wstrzymało się od głosu — przyjęła następującą opinię:

1. Zalecenia

Z powodów przytoczonych w niniejszej opinii Komitet zaleca co następuje:

1.1 Poszerzenie zakresu pojęcia „przemysł związany z leśnictwem”, aby uwzględnić właścicieli lasów i inne podmioty gospodarcze, takie jak przedsiębiorstwa leśne, aby od samego początku łańcucha wartości móc określać pojawiające się problemy i możliwości.

1.2 Dalsze ulepszanie, w tym poprzez badania, istniejących europejskich baz danych rejestrujących ilość i potencjalną jakość całego drewna, które można pozyskać, a także wykorzystanie drewna (zarówno pochodzącego z Europy, jak i importowanego) przez przemysł związany z leśnictwem, tak by bazy te stały się kompletne, zaktualizowane i porównywalne.

1.3 Wspieranie wzrostu produkcji i pozyskiwania drewna z lasów Europy oraz jego wyważone wykorzystanie do różnych celów na szczeblu krajowym.

1.4 Promowanie większego wykorzystywania drewna i materiałów drewnopochodnych.

1.5 Wspieranie działań służących poprawie wizerunku przemysłu związanego z leśnictwem.

1.6 Działanie na rzecz uznania roli drewna i produktów drzewnych w łagodzeniu skutków zmian klimatycznych, np. ich roli jako rezerwuaru dwutlenku węgla.

1.7 Zabezpieczenie sektora przed negatywnymi skutkami wprowadzenia systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

1.8 Wyeliminowanie przeszkód dla handlu drewnem i produktami drzewnymi. Zapewnienie wolnego, ale sprawiedliwego handlu.

1.9 Zająć się potrzebami przemysłu pod względem badań naukowych, określonymi w kontekście platformy technologicznej skupiającej sektory związane z leśnictwem, za pośrednictwem siódmego programu ramowego i innych powiązanych programów.

1.10 Zachęcanie zarówno właściwych instytucji UE, jak i samego przemysłu związanego z leśnictwem do poświęcania szczególnej uwagi kwestii poprawy wdrażania tych elementów polityki, przepisów i programów dotyczących BHP, które mają zastosowanie do przemysłu związanego z leśnictwem, tak, aby wprowadzić jednolite normy we wszystkich państwach członkowskich.

1.11 Rozwój europejskiego kształcenia zawodowego i kwalifikacji zawodowych dla całego łańcucha od leśnictwa po drewno, w oparciu o potrzeby tego sektora.

1.12 Zachęcanie władz krajowych, regionalnych i lokalnych do uznawania i uwzględniania potencjału leśnictwa komercyjnego oraz przemysłu związanego z leśnictwem. Należy zwrócić uwagę na zwiększenie inwestycji w infrastrukturę, między innymi drogową, na obszarach wiejskich.

1.13 Opracowanie, w powiązaniu z planem działań dotyczącym gospodarki leśnej UE, systemów oceny gospodarczej i społecznej wartości wielofunkcyjnego leśnictwa oraz usług niezwiązanych z produkcją drewna, a także zapewnienie, by w przyszłości były one postrzegane jako integralna część jednego sektora przemysłu uwzględniającego właścicieli lasów, przedsiębiorstwa leśne itp.

2. Kontekst

2.1 Komunikat stanowiący podstawę niniejszej opinii (COM(2008) 113 wersja ostateczna, zwany dalej „komunikatem”), dotyczący innowacyjnego i zrównoważonego przemysłu związanego z leśnictwem w UE, ma swoje początki w komunikacie Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego

Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie poziomu konkurencyjności przemysłu związanego z leśnictwem i powiązanych gałęzi przemysłu w UE (COM(1999) 457 wersja ostateczna) oraz komunikacie dotyczącym wdrażania wspólnotowego programu lizbońskiego (COM(2005) 474 wersja ostateczna). Wiąże się on także z planem działań dotyczącym gospodarki leśnej UE (COM(2006) 302 wersja ostateczna), który obejmuje okres pięciu lat (2007–2011) i ma na celu wspieranie i wzmocnianie za pośrednictwem 18 działań podstawowych zrównoważonej gospodarki leśnej oraz wielofunkcyjnej roli lasów. Jedno z tych działań (siedemnaste) zmierza w szczególności do tego, by zachęcać do „wykorzystywania drewna i innych produktów leśnych pochodzących z lasów zarządzanych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju”.

2.2 W komunikacie porusza się przede wszystkim wyzwania, przed jakimi stoi przemysł związany z leśnictwem definiowany jako obejmujący: przemysł wytwórczy masy celulozowej, papieru i opakowań papierowych, przemysł przetwórczy drewna — od tartaków po wytwórnię płyt drewnopochodnych, a także przemysł korkowy i poligraficzny. Komunikat nie dotyczy zatem bezpośrednio sektora leśnictwa, który zapewnia główny surowiec dla przemysłu związanego z leśnictwem — drewno — ani innych grup prowadzących działalność gospodarczą związaną z lasem lub utrzymujących się z lasu.

3. Streszczenie wniosku Komisji

3.1 W komunikacie Komisja Europejska podkreśla wyzwania, z jakimi zmagają się przemysł związany z leśnictwem, i omawia zagadnienia takie jak światowa konkurencja, zmiany klimatyczne, energia, dostawy drewna itd. oraz ich ewentualny wpływ na przyszłą rentowność i konkurencyjność sektora.

3.2 Przemysł związany z leśnictwem jest ważnym elementem europejskiej gospodarki i często odgrywa ważną rolę w utrzymaniu trwałego zatrudnienia na obszarach wiejskich.

3.3 Problemy te mają zostać rozwiązane za pomocą 19 działań, podzielonych na następujące grupy:

- a) dostęp do surowców (8 działań),
- b) polityka w zakresie zmian klimatycznych i prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska (4 działania),
- c) innowacje oraz badania i rozwój (4 działania),
- d) handel i współpraca z krajami trzecimi (2 działania),
- e) zasady komunikacji i przekazywania informacji (1 działanie).

4. Uwagi ogólne

4.1 Komitet jest zadowolony z uwagi, jaką Komisja zwraca na wyzwania, z którymi zmagają się przemysł związany z leśnictwem, oraz z proponowanej listy działań. Zdecydowanie wzywa do tego, by nie pozostały one w sferze propozycji, ale by zostały najszybciej jak to możliwe wcielone w życie.

4.2 Komitet, choć rozumie kontekst i bazę dla komunikatu, ubolewa nad tym, że zwraca się niewielką uwagą lub też wcale nie zwraca się uwagi na podmioty znajdujące się na początku łańcucha wartości, takie jak właściciele lasów i przedsiębiorstwa leśne, ani na inne zadania, jakie mają pełnić lasy lub jakie mają być realizowane w lasach (czasami mówi się w tym przypadku o klastrach leśnych).

4.3 Komitet wzywa do skupienia większej uwagi na tym, że leśnictwo musi być rentowne, ponieważ jest to warunek konkurencyjności całego łańcucha wartości. Rentowność leśnictwa sprzyja prowadzeniu zrównoważonej gospodarki leśnej oraz zachęca do inwestycji w tym sektorze i do zabezpieczenia dostaw drewna.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 Dostęp do surowców

5.1.1 Komitet jest zaniepokojony tym, że decyzje wpływające na leśnictwo i przemysł związany z leśnictwem nie zawsze oparte są pełnymi, aktualnymi i porównywalnymi danymi statystycznymi dotyczącymi dostępności i wykorzystania drewna z lasów Europy, co prowadzi do rozżewu pomiędzy podażą a popytem oraz niepowodzeń w realizacji ustalonych celów. Ważne byłoby także, aby móc określić i przewidywać ilość drewna wykorzystywaną przez przemysł związany z leśnictwem, niezależnie od tego, czy jest to drewno europejskie czy importowane.

5.1.2 Europejskie inicjatywy polityczne, w szczególności te zachęcające do wykorzystywania biomasy i odnawialnych źródeł energii, wprowadziły dodatkową presję na dostępność surowców (drewna) dla przemysłu związanego z leśnictwem, częściowo ze względu na pojawienie się dopłat zakłócających funkcjonowanie rynku. Komitet jest zaniepokojony ich wpływem na przemysł związany z leśnictwem. Z uwagi na rosnącą rywalizację o drewno jako źródło energii Komitet jest zdania, że wykorzystanie zasobów leśnych na różne cele powinno być wyważone. Komitet zachęca Komisję do dalszej analizy idei „lasów energetycznych” (plantacje drzew szybkorosnących) z myślą o zaopatrzeniu rynku energii pochodzącej z biomasy.

5.1.3 Rynek powinien być regulowany przez zwykłe mechanizmy rynkowe i jego funkcjonowanie nie powinno zakłócać systemu dopłat preferujących określone zastosowania kosztem innych.

5.1.4 Choć import drewna nie jest zadowalającym rozwiązaniem dla wyłaniającego się tu problemu, jednak nie powinny go utrudniać obciążenia ilościowe, legislacyjne czy inne.

5.1.5 Zdaniem EKES-u jedynym trwałym, długookresowym rozwiązaniem jest zwiększenie ilości drewna pochodzącego z lasów Europy poprzez:

- wzmocnienie zrównoważonego gospodarowania istniejącymi lasami, tak by produkowały więcej drewna o wartości komercyjnej;
- zwiększenie powierzchni lasów, tak by podaż drewna lepiej odpowiadała popytowi.

5.1.6 Komitet jest zdania, że ze względu na podstawowe znaczenie surowców dla przemysłu związanego z leśnictwem należało skorzystać z okazji, jaką jest komunikat, i zająć się kwestią zagadnień łączących się z pomocniczością, tzn. działań na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym podejmowanych w celu zapewnienia długoterminowych dostaw drewna.

Faktem jest, że w wielu państwach UE zachęty do sadzenia większej ilości lasów użytkowych nie przynoszą żadnych rezultatów. Przyczyny takiej sytuacji wydają się być zróżnicowane: w niektórych krajach jest to obojętność, natomiast w innych jest to założenie, że jest już wystarczająco dużo drewna. Wiele badań wskazuje natomiast na niedobór drewna na szczeblu UE ⁽¹⁾.

5.1.7 Aby móc dostarczyć drewno konsumentom, konieczna jest dobra infrastruktura drogowa i nie tylko drogowa. Niskie inwestycje w infrastrukturę drogową na obszarach wiejskich i oddalonych zwiększają koszt transportu. Na przykład koszt przejazdu załadowanej ciężarówki po wiejskiej drodze jest o 75 % większy (pod względem czasu i paliwa) niż koszt przejechania takiej samej odległości po prostej, równej drodze. Komitet jest zaniepokojony brakiem zainteresowania władz krajowych, regionalnych i lokalnych tą kwestią. Ponadto ograniczenia w transporcie drogowym pod względem dopuszczalnego rozmiaru i wagi są dodatkowym obciążeniem, jeśli chodzi o koszty.

5.2 Polityka w zakresie zmian klimatycznych i prawodawstwo w zakresie ochrony środowiska

5.2.1 Produkty drzewne magazynują węgiel w ciągu całego swojego cyklu życia i wykorzystanie drewna zamiast innych materiałów może przynieść znaczne korzyści pod względem poziomu CO₂. Zdaniem Komitetu UE powinna aktywniej promować magazynowanie dwutlenku węgla za pośrednictwem produktów drzewnych i pozytywny wkład tych produktów w łagodzenie skutków zmian klimatycznych.

Pozytywna rola drewna powinna zostać w pełni dostrzeżona w procesie związanym z protokołem z Kioto po 2010 r. i Komitet wzywa Komisję i państwa członkowskie, by doprowadziły do jej uznania podczas nadchodzących konferencji stron protokołu z Kioto w Poznaniu w 2008 r. (COP14) i w Kopenhadze w 2009 r. (COP15).

5.2.2 Komisja nie doceniła zagrożenia, jakie stwarza system handlu uprawnieniami do emisji dla europejskiego przemysłu celulozowego i papierniczego oraz po części dla przemysłu obróbki drewna, na które system ten wpływa dwójako: bezpośrednio poprzez udział tych gałęzi przemysłu w tym systemie oraz pośrednio poprzez gwałtowny wzrost cen energii elektrycznej w wyniku funkcjonowania tego systemu ⁽²⁾. Planowana obecnie dyrektywa o handlu emisjami będzie ogromnym obciążeniem dla rentowności tego przemysłu i jest całkiem prawdopodobne, że spowoduje zamykanie lub delokalizację zakładów. Ze względów finansowanych delokalizacja jest realną możliwością tylko dla dużych przedsiębiorstw, ale z pewnością nie dla małych europejskich firm.

⁽¹⁾ W szczególności opracowanie EKG ONZ z 2007 r. „Wood resources availability and demands”, oparte na „Joint Wood Energy Enquiry” z 2006 r.

⁽²⁾ Tamże.

5.2.2.1 W swojej obecnej formie wniosek dotyczący nowej dyrektywy o handlu emisjami doprowadzi, w przypadku europejskiego przemysłu papierniczego oraz innych energochłonnych gałęzi przemysłu, do znacznych zakłóceń rynku oraz negatywnie wpłynie na ich konkurencyjność, a ostatecznie spowoduje wyprowadzenie wysokoemisyjnej produkcji do krajów o mniej restrykcyjnej polityce ochrony środowiska, ponieważ duże państwa konkurujące z państwami UE nie będą musiały radzić sobie z podobnymi obciążeniami i kosztami. Zdaniem Komitetu niezbędne jest uznanie przemysłu celulozowego i papierniczego oraz przemysłu płynin drewnopochodnych za energochłonne gałęzie przemysłu, w której może dojść do wyprowadzania wysokoemisyjnej produkcji. Trzeba tego dokonać bezzwłocznie. Wydaje się, że rok 2010 to zdecydowanie za późno, by decydować, które sektory będą nadal otrzymywać częściowo bezpłatny przydział jednostek uprawnień do emisji CO₂ — a to właśnie się proponuje.

5.3 Innowacje, badania i rozwój, kształcenie i szkolenia

5.3.1 Innowacje oraz badania i rozwój z pewnością przyczynią się do zabezpieczenia przyszłości przemysłu związanego z leśnictwem. Komitet z zadowoleniem przyjmuje utworzenie przez ten sektor platformy technologicznej skupiającej sektory związane z leśnictwem oraz nawołuje, by zwrócić należytą uwagę na przyszłe potrzeby wszystkich gałęzi tego przemysłu. Należy zwiększyć finansowanie działań badawczo-rozwojowych w tym sektorze, zwłaszcza z siódmego programu ramowego i innych powiązanych programów, oraz ukierunkować je na innowacyjne zastosowania surowców i produktów.

5.3.2 Procesy mające na celu zachęcanie do elastyczności w Europie nie doprowadziły do zapewnienia studentom i pracownikom przemysłu związanego z leśnictwem pewnych i dostępnych możliwości zdobycia porównywalnych i powszechnie akceptowanych kwalifikacji czy nabycia umiejętności w programach uczenia się przez całe życie. Również różnorodne inicjatywy pilotażowe w ramach unijnych programów kształcenia i szkolenia zawodowego nie zaowocowały możliwościami wspólnego odnotowywania zmian w sposobach postępowania w miejscach pracy i jednoczesnego włączania ich do systemów krajowych. Te niedostatki ograniczają transgraniczną mobilność, udaremniają możliwość rozwoju kariery zawodowej w kontekście międzynarodowym oraz ograniczają dostęp pracodawców do całego zakresu umiejętności w europejskim przemyśle związanym z leśnictwem. W rezultacie może nawet powstać powszechne odczucie, że kwalifikacje dostępne w zawodach związanych z leśnictwem, przemysłem papierniczym i drzewnym mają niewielką wartość.

5.4 Bezpieczeństwo i higiena pracy

5.4.1 Podobnie jak w każdej innej działalności przemysłowej praca w przemyśle związanym z leśnictwem niesie ze sobą z założenia pewne zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników. Chociaż na przestrzeni ostatnich lat w branży tej poczyniono znaczące wysiłki w tym zakresie, wiele pozostaje jeszcze do zrobienia. Ponadto, zważywszy, że nie wszystkie państwa członkowskie stoją w obliczu takich samych problemów w tej dziedzinie, trzeba zwrócić należytą uwagę na możliwość dostosowania wymaganych działań do indywidualnych warunków panujących w poszczególnych państwach członkowskich.

5.4.2. W wyniku ostatnich rozszerzeń w UE znalazły się państwa członkowskie, w których wymagana jest stosunkowo większa poprawa wdrażania polityki BHP niż ma to zazwyczaj miejsce w pozostałej części UE. W tym względzie Komitet chciałby podkreślić znaczenie zarówno unijnych instrumentów finansowych, jak i odpowiedniego poziomu zaangażowania w owych krajach przemysłu związanego z leśnictwem.

5.5 *Handel i współpraca z krajami trzecimi*

5.5.1 Przemysł związany z leśnictwem prowadzi działania na całym świecie i eksport jest niezbędny dla zachowania konkurencyjności. Komitet niepokoi się tym, że eksport towarów przez przedsiębiorstwa unijne niepotrzebnie utrudniają bariery taryfowe i pozataryfowe. Komisja powinna priorytetowo potraktować zniesienie tych barier.

5.5.2 Komitet jest zaniepokojony także tym, że działania podejmowane przez głównych partnerów handlowych, takich jak Rosja, mają duży wpływ na dostawy surowca drzewnego do UE i prowadzą do zmniejszenia produkcji.

5.6 *Zasady komunikacji i przekazywania informacji*

5.6.1 Choć przemysł związany z leśnictwem wnosi ważny wkład w dziedzinie społecznej i gospodarczej, jego wizerunek publiczny nie jest dobry. Zasadniczo nie ma zrozumienia dla wartości europejskich lasów dla społeczeństwa i obywateli⁽³⁾. W szkołach często mówi się uczniom, że wycinanie drzew to coś złego i że świat potrzebuje jak największej ilości drzew. Nielegalny wyręb lasów i inne sposoby postępowania niezgodne z ideą zrównoważonej gospodarki leśnej, na przykład w Ameryce Południowej, Azji Południowo-Wschodniej i innych regionach, także szkodzą ogólnemu wizerunkowi drewna.

5.6.2 Wziąwszy pod uwagę toczące się dyskusje na temat zmian klimatycznych i bioenergii, chwila obecna jak nigdy dotąd sprzyja promowaniu większego wykorzystania drewna i materiałów drewnopochodnych. Lasy pochłaniają CO₂, który może być następnie magazynowany w produktach drewnopochodnych. Wizerunek całego sektora i jego produktów należy poprawić używając właśnie takich argumentów związanych z ochroną klimatu. Jest to szczególna cecha tego sektora i trzeba ją promować

obok szerszego informowania o komercyjnej wartości naszych lasów.

5.6.3 W chwili obecnej istnieje szereg programów promocyjnych, które są wspierane przez przemysł, ale tylko w ograniczonym stopniu oddziałują one na poprawę wizerunku przemysłu związanego z leśnictwem. Programy te muszą być rozwijane i wprowadzane do szkół oraz kierowane do szerszych grup społecznych, tak aby całe społeczeństwo mogło zrozumieć i docenić znaczenie uprawy lasów i wykorzystania (europejskiego) drewna.

5.7 *Zachęcanie do wykorzystywania drewna*

Komunikat zwraca wiele uwagi na dostawy surowców dla przemysłu (zob. powyższy pkt 5.1), ale nie zajmuje się wykorzystaniem drewna i produktów drewnopochodnych. W dążeniach do bardziej zrównoważonej produkcji i konsumpcji dobrze byłoby położyć nacisk na wyeliminowanie barier i niepotrzebnych obciążeń prawnych, administracyjnych, finansowych i innych, i tym samym umożliwienie szerszego wykorzystania drewna np. w budownictwie. Mówiąc ogólnie, Komitet uważa, że specyficzny charakter i rolę drewna i produktów drewnopochodnych należy brać pod uwagę w różnych kontekstach politycznych.

5.8 *Wielofunkcyjne leśnictwo*

Jednym z głównych zaleceń zawartych w planie działań dotyczącym gospodarki leśnej UE z 2006 r. było, aby leśnictwo stało się wielofunkcyjne i przynosiło społeczeństwu także inne korzyści oprócz dostaw drewna. Ze względu na brak informacji i danych nie można określić dokładnej wartości usług innych niż związane z produkcją drewna (zbieranie owoców leśnych i grzybów, leki ziołowe, polowania i turystyka). W każdym razie przedsiębiorstwa zajmujące się taką działalnością przynoszą zyski, zapewniają miejsca pracy i tworzą możliwości, a zatem mogą słusznie domagać się, by włączyć je w zakres definicji leśnictwa.

Komitet, choć jest świadomy znaczenia wielofunkcyjnego leśnictwa, obawia się, że szereg rządów krajowych kładzie zbyt wielki nacisk na usługi niezwiązane z produkcją drewna ze szkodą dla gospodarczej roli lasów jako producentów drewna.

Bruksela, 3 grudnia 2008 r..

Przewodniczący Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Mario SEPI

Sekretarz Generalny Europejskiego Komitetu
Ekonomiczno-Społecznego

Martin WESTLAKE

(3) Zob. *Perception of the wood-based industries — Qualitative study of the image of wood-based industries amongst the public in the Member States of the European Union* (© European Communities, 2002; ISBN 92-894-4125-9). Badanie dostępne jest na: http://ec.europa.eu/enterprise/forest_based/perceptionstudy_en.pdf.